

Enebakk kommune

postmottak@enebakk.kommune.no

Deres ref.: 2021/2939

Oslo, 9. september 2021

Dette brevet sendes på vegne av DNT Oslo og Omegn, Follo sopp- og nyttevekstforening, Naturvernforbundet Oslo og Akershus, Norges Jeger- og Fiskerforening (NJFF) Akershus, Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus, Skiforeningen og Østmarkas Venner.

Uttalelse til Planprogram til kommuneplan, Enebakk

FNF Akershus ber om at natur, miljø og klima inkluderes som et eget satsingsområde. Vi står midt i en natur- og klimakrise, og vektlegging av natur, klima og miljø bør derfor være gjennomgående i alle de prioriterte satsingsområdene i kommuneplanen. Videre anbefaler vi kommunen å føre arealregnskap og ha som ambisjon å bli arealnøytral da arealendringer er den største trusselen for naturen. For å drive god natur- og friluftslivsforvaltning trenger man kunnskap. Vi ber kommunen inkludere naturkartlegging av dårlig kartlagte områder i planprogrammet, inkludere prosjektet Friluftslivets ferdelsårer og rullere kunnskapsgrunnlaget for kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder regelmessig. Videre ber vi kommunen ta ansvar for å verne skogområder, spesielt eldre skog, for å ta vare på det biologiske mangfoldet. Vi anbefaler kommunen å synliggjøre Enebakks flotte muligheter for utøvelse av friluftsliv for befolkningen. I tillegg håper vi Enebakk kommune utnytter virkemidlene i kommuneplanens arealdel for å sikre Enebakks verdifulle natur- og friluftslivsområder.

Tilsluttede organisasjoner i FNF Akershus er alle sterkt opptatt av å ta vare på naturgrunnlaget i Enebakk kommune, samt fremme et allment tilgjengelig friluftsliv. Vi takker for utsatt frist til å komme med innspill.

To store kriser preger verden i dag – klimakrisen og naturkrisen^{1 2}. Den største trusselen er arealendringer. Inngrepene gjøres stykkevis og delt, og medfører at både naturmangfoldet og friluftslivet settes på prøve. For å stanse tapet av naturmangfold, samt bremse den globale oppvarmingen, må forbruket av areal stoppes. **Ivaretagelse av naturen er grunnlaget for et bærekraftig samfunn.** Naturen renser vannet og luften, produserer oksygen, sikrer pollinering av planter, resirkulerer næring, binder jordsmonnet, lagrer karbon, beskytter mot erosjon og er viktig for overvannshåndtering og flomdemping. Naturen er rekreasjonssted og områder hvor befolkningen driver med aktivitet. Stedegen natur gir store og små samfunnsstedsidentitet.

Under vil vi gi kommentarer på kapitlene i planprogrammet for Enebakks kommuneplan.

¹ FNs klimapanel (IPCC) sin spesialrapport om klimaendringer og landarealer av 8. august 2018

² Naturpanelets (IPBES) rapport av 6. mai 2019

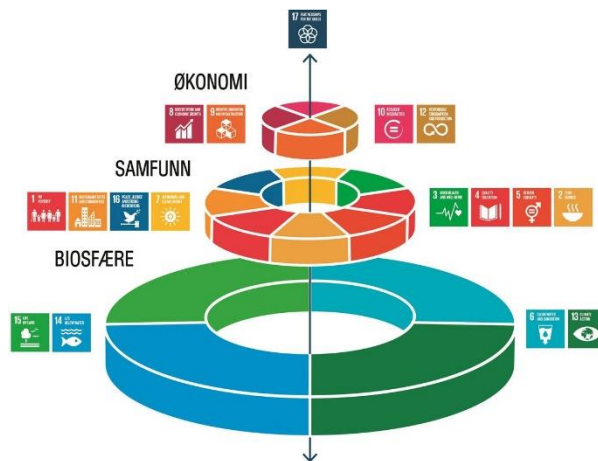

Kommentarer til kap. 2. Føringer for rullering av kommuneplanen

Det er veldig bra at FNs bærekraftsmål legges til grunn. Som nevnt over er ivaretagelse av naturen grunnlaget for et bærekraftig samfunn. Vi er derfor veldig glade for at FNs bærekraftsmål skal være en viktig del av planarbeidet til Enebakk og at bærekraftsmålene innarbeides i kommuneplanens samfunnsdel.

Vi mener imidlertid at **bærekraftsmålene for biosfæren – naturen, klimaet og miljøet - bør komme tydeligere fram.** Disse må ligge til grunn for at vi skal kunne nå de andre målene for samfunn og økonomi, slik det godt illustreres i figuren fra Stockholm Resilience Centre (figur 1).

Vi mener hensynet til klima og miljø må være gjennomgående i alle kommunens planer og aktiviteter. Dette må få konsekvenser for den praktiske politikken også.

Figur 1: Figuren viser hvordan økonomi og samfunn henger sammen med, og er avhengig av biosfæren. Hentet fra planstrategien til Viken fylkeskommune.

Kommentarer til kap. 3.

Planprosessen

Lange nok høringsfrister på kommuneplanen. FNF Akershus leser ut fra prosesskartet at det planlegges en høringsfrist for kommuneplanens samfunnsdel på 6 uker. For arealdelen var prosesskartet for lite detaljert til at vi kan uttale oss. Vi mener uansett at det må legges til rette for en høringsfrist på mer enn 6 uker. Kommuneplaner er store og viktige for alle innbyggere i kommunen. Uttalelser skal i mange frivillige organisasjoner behandles som styrevedtak. Kommunen må gi tid slik at engasjerte får nok tid til å sette seg inn i planen, skrive et forslag til uttalelse og sende til styrer. **Vi mener derfor man må ha en frist på minimum 2 måneder/8 uker.**

Marka og andre natur- og friluftsområder i kommunen er viktig for FNF Akershus. Under kapittel 3.3 Framdriftsplan står det at «*søknad om oppstart av planarbeid som berører Marka*» skal gjennomføres i høringsperioden. **Hvilke Marka-områder er dette?**

FNF Akershus ber om å bli informert om framdrift i kommuneplanprosessen og invitert til folkemøter og andre innspillsarenaer. Vi ber også om å bli informert så tidlig som mulig om planlagt arbeid i Marka.

Kommentarer til kap. 4. Kommuneplanens samfunnsdel

I forslaget til planprogram står det at samfunnsdelen er et nyttig styringsverktøy hvis den er et «*fokusert og handlingsrettet dokument som peker ut noen prioriterte satsingsområder*». Det er stor oppmerksomhet om klimakrisen, men naturkrisen har ikke vært like tydelig i offentligheten. Det internasjonale naturpanelet påpeker at det trengs gjennomgripende samfunnsendringer for å bøte

på denne krisen, hvilket også må komme til uttrykk gjennom kommunenes planer. Dette er også skissert i Viken fylkeskommunes regionale planstrategi³.

I forslaget til planprogram listes Økonomi, Boligutvikling, Næringsutvikling, Omsorgsbehov, Leve hele livet, Barn, unge og fritid og Kommunens øvrige tjenestetilbud opp som viktige tema i arbeidet med ny samfunnsdel. **FNF Akershus ber om at natur, miljø og klima inkluderes som et eget satsingsområde. Vektlegging av natur, klima og miljø må være gjennomgående i alle de prioriterte satsingsområdene i kommuneplanen.**

Ved målkonflikter bør naturen, klimaet og miljøet vektlegges. Det er en erkjennelse av at det kan forekomme konflikter mellom de ulike innsatsområdenes mål. FNF Akershus mener at ved målkonflikter må natur, klima og miljø vektlegges tungt, da disse målene er fundamentale for en bærekraftig samfunnsutvikling.

Økonomi. I forslaget til planprogram nevnes kommunens stramme økonomi, og harde prioriteringer for å utnytte ressursene kommunen har til rådighet. FNF Akershus mener at kommunen må sette av **nok ressurser i form av økonomi, kunnskap og arbeidskraft til å bli bedre på ivaretagelse av naturverdier og friluftslivsinteresser.** Det må settes av en brukbar andel av driftsutgiftene i kommunen til naturmangfold og friluftsliv.

Vi mener kommunen må etterstrebe å:

- Ha kjennskap til hele lovverket som er knyttet til naturforvaltning, ikke bare plan- og bygningsloven
- Ha midler og kapasitet til å kartlegge naturen i kommunen, og ha rutiner for å holde kunnskapsgrunnlaget oppdatert og mest mulig komplett
- Ha kapasitet til helhetlig forvaltning helt ned til den minste reguleringsplan, dvs. god kommunikasjon mellom ulike avdelinger i kommunen, og oppfølging av praktisk gjennomføring av planer

Naturmangfold. Enebakk kommune er kommune nr. 118⁴ i verktøyet Naturkampen - en rangering av landets kommuner ved vurdering av tretten kriterier knyttet til naturmangfold. Denne posisjonen bør komme fram i planprogrammet og ved utarbeidelsen av kommuneplanen. Naturkampen viser også hvor kommunen kan forbedre seg.

Skog. Skogen huser 60 % av Norges kartlagte arter, og 48 % av Norges truede arter lever i skog⁵. Vi ber derfor Enebakk kommune om å ta et selvstendig ansvar for å verne skogområder, spesielt eldre skog, for å ta vare på det biologiske mangfoldet.

Arealbruk, arealregnskap og arealnøytralitet. Det er arealendringer som hovedsakelig truer natur- og friluftslivsverdiene, da særlig bit for bit-utbyggingen som samlet sett beslaglegger og splitter opp naturområdene. Kommunenes arealplanlegging er den mest avgjørende faktoren for å ivareta naturverdier, friluftsliv, kulturmiljø og landskap. Det hviler derfor et stort ansvar på kommunenes politikere og administrasjoner for å ivareta naturen og muligheten for å bruke denne. Hensynet til

³ [Regional planstrategi, Viken 2020](#)

⁴ [Naturkampen - Enebakk kommune](#)

⁵ [Miljøstatus – skog, Miljødirektoratet](#)

naturen må gjenspeiles i arealbruken. **Vi anbefaler derfor kommunen å føre arealregnskap⁶ og ha som ambisjon å bli arealnøytral⁷.**

Dette går for eksempel ut på at man gjør en kunnskapsbasert vurdering av hvilke naturtyper det ikke skal være rom for å bygge ned mer av i kommunen. Videre ber vi kommunen sørge for at arealbruken blir avklart gjennom planprosesser, og at dispensasjonspraksis ikke forringer dette. Det betyr også at man primært bør fortette der det skal bygges boliger, nærings- og industribygg osv., og der natur tas i bruk må den kompenseres ved å restaurere nedbygd/ødelagt natur.

Under kap. 4.1.2 Boligutvikling stilles det spørsmålsteget ved om det skal prioriteres utbygging gjennom transformasjon – det støtter vi, og dette er noe av grunntanken bak begrepet arealnøytralitet.

Friluftsliv som kilde til livskvalitet. Opphold og fysisk aktivitet i naturen gir bedre folkehelse, både fysisk og mentalt⁸. Friluftsliv er integrering og sosial utjevning i praksis⁹ ¹⁰. Det er gratis, har ingen alderskrav og kan gjennomføres uten mye utstyr. Friluftsliv gjennom opphold i naturen, turgåing, fiske, jakt og annen høsting er lavterskeltiltak som det er enkelt å tilrettelegge for. **Vi anbefaler kommunen å synliggjøre Enebakks muligheter for utøvelse av friluftsliv.** Friluftsliv er også et godt virkemiddel for kommunens satsingsområder som f.eks. barn, unge og fritid. Man kommer langt med informasjon og veiledning på kommunens nettsider, til skoler, barnehager og folk flest. Les mer hos Miljøstatus¹¹, Norsk Friluftsliv¹² og Viken fylkeskommune¹³.

Det er gode muligheter til å drive friluftsliv i Enebakk. Det er imidlertid problematisk at «hovedinngangen» til Østmarka fra Enebakk er stengt i Ekebergdalen. Vi er klar over at avstengingen ikke er ulovlig, men dette er svært upraktisk for friluftslivet.

Informasjon til alle. Enebakk kommune bør oppdatere sine nettsider. De bør bli mye mer brukervennlige og inneholde informasjon om hva kommunen gjør for å ivareta naturverdier og friluftsliv. Det bør også framgå hvilke typer natur- og friluftaktivitet som finnes i kommunen slik at kommunens befolkning kan benytte seg av dette og samt delta i medvirkningsprosesser.

- **E-postliste.** FNF Akershus ønsker å stå på kommunens e-postlister og få tilsendt alle saker, små og store, relatert til naturverdier og friluftsliv. E-posten til FNF Akershus er akershus@fnf-nett.no.
- **Oppdaterte høringsider.** FNF Akershus ønsker at kommunen har oppdaterte nettsider over hvilke saker som er på høring i kommunen til enhver tid. Dagens høringside kan med fordel rustes opp. Det bør komme tydelig fram for hver sak hva som er hensikten med høringen/planen, sakspapirene til høringen må være enkle å finne, det bør være publiseringsdato, tydelig frist på høringen og kontaktinfo til kontaktperson.
- **Kontaktinfo til ansatte som jobber med natur og friluftsliv.** FNF Akershus skulle også gjerne fått oppdatering om hvem som jobber med natur og friluftsliv i kommunen, f.eks.

⁶ [Arealregnskap, Viken fylkeskommune](#)

⁷ [Arealnøytralitet, Sabima](#)

⁸ [Friluftsliv og psykisk helse, Norsk Friluftsliv](#)

⁹ [Helsedirektoratet rapport nr. 3/2017, Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet, Gunnar Brei og Kolbjørn Ra foss.](#)

¹⁰ [NRK Ytring, «I skogen sier de hei», juni 2020](#)

¹¹ [Miljøstatus - friluftsliv, Miljødirektoratet](#)

¹² [Norsk friluftsliv](#)

¹³ [Viken fylkeskommune - Friluftsliv](#)

miljørådgivere og friluftslivskonsulenter. Det aller beste hadde vært å bli oppdatert hver gang disse eventuelt byttes ut også.

Kommentarer til kap. 5. Kommuneplanens arealdel

Som nevnt er kommunenes arealplanlegging den mest avgjørende faktoren for å ivareta naturverdier, friluftsliv, kulturmiljø og landskap. Vi håper Enebakk kommune bruker virkemidlene i kommuneplanens arealdel til å sikre Enebakks verdifulle naturområder, grøntområder, grønne korridorer, grønne lunger og hundremetersskoger, deriblant

- **sørge for at natur- og friluftslivsverdiene blir sikret gjennom arealdelens bestemmelser**, f.eks. angående mye brukte turområder, tilgang til naturområder fra bolig samt vassdrag og kantsoner langs vassdrag
- **innlemme vannmiljøhensyn** via arealformål og gi bestemmelser og retningslinjer for å beskytte vannmiljøet i kommunen
- sette søkelys på grøntområder og sammenhengende turveisystem fra sentrum og ut til marka, og **iverksette prosjektet Friluftslivets ferdselsårer**¹⁴ i planprogrammet som tiltak for å ivareta disse kvalitetene
- ivareta friluftsområdene identifisert gjennom prosjektet «**Kartlegging og verdsetting av friluftsområder**» og oppdatere denne kartleggingen jevnlig
- vurdere etablering av forskjellige **hensynssoner for naturmiljø i viktige økologiske funksjonsområder**. Dette kan være hekkeplasser eller mindre leveområder for forskjellige arter som stadig blir færre. Det kan være enkle ting som at vegetasjon skjærer vannforekomster fra boligbebyggelse, eller at kantvegetasjon langs vei og sti må få bestå som skjerm. Dette er som regel lovregulert i forskjellig lovverk, men vi ser dessverre til stadighet at kantsoner hogges uten at det får konsekvenser for tiltakshaverne.
- **tillegge prinsippet om samlet belastning i naturmangfoldloven §10 større vekt** i konsekvensutredninger, slik at bl.a. arter og naturtyper ses i en større sammenheng. Kommuner i Norge scorer dårlig på praktisering av naturmangfoldlovens § 10 Samlet belastning¹⁵.

5.1 Behov for utredninger og vurdering av alternativer

Utbyggingsgrense. Det er veldig bra at kommunen ønsker å etablere en vekstgrense/grønn grense i arbeidet med arealdelen.

Vurdering av arealinnspill. Vi håper at kommunen vil vurdere arealinnspillene med tanke på lokalisering og transport, natur-, landbruks-, friluftslivs- og kulturverdier, konsekvenser for klimagassutslipp ved endringer av arealformål og behov og konsekvens av ny infrastruktur i tilknytning til arealformålet.

Ny vurdering av eksisterende, uregulerte utbyggingsområder. Det er bra at kommunen skal vurdere uregulerte utbyggingsområder. Vi anbefaler å endre arealformålet for disse tilbake til LNF-områder.

¹⁴ [Prosjektet friluftslivets ferdselsårer, Miljødirektoratet](#)

¹⁵ [Gjennomgang av praktisering av naturmangfoldloven, 2014](#)

Vi vil føye til følgende under 5.1 Behov for utredninger og vurdering av alternativer:

- **Naturkartlegging.** Statusoppdatering for kartlegging av viktige naturtyper i Akershus 2020¹⁶ anbefaler en kartlegging av ravinedaler, spredte kulturlandskap samt rike myrer. En ytterligere kartlegging av skogområdene øst for Børtervannene og til dels også mellom Børtervannene og Ytre Enebakk ble også anbefalt.
- **Kartlegging av behov og passende lokaliteter for næringsutvikling.** FNF Akershus har erfart at det er mange aktører som prøver å tjene penger på ulike typer næring (f.eks. massemtak), men at det også er mange kommuner som ser ut til å mangle oversikt over behovet i kommunen/regionen og hvilke områder som egner seg. FNF Akershus ber kommunen om å kartlegge hvilke behov for næring kommunen selv har og undersøke om noen av behovene kan samlokaliseres regionalt eller med nabokommuner. Videre må det gjøres en kartlegging av hvilke lokaliteter som egner seg og hvilke lokaliteter som absolutt ikke egner seg for næring.
- Utarbeide en **plan for massehåndtering.** Det er viktig å ha en plan for arealbruk knyttet til deponering av overskuddsmasser samt vurdere om masser fra for eksempel tunnelbygging og utgraving kan brukes lokalt.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Akershus

Maria Rundhaugen Tesaker
koordinator
FNF Akershus

¹⁶ [Statusoppdatering for kartlegging av viktige naturtyper i Akershus-delen av Viken, 2021](#)